

Nowoczesna infrastruktura transportowa w służbie dostępności – podsumowanie spotkania eksperckiego Transportowego Obserwatorium Badawczego

W ramach prac Transportowego Obserwatorium Badawczego Centrum Unijnych Projektów Transportowych zorganizowało 27 marca br. spotkanie eksperckie pod tytułem „Nowoczesna infrastruktura transportowa w służbie dostępności”. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele administracji państwowej (MliR, MI, GUS), samorządowej, beneficjentów i środowiska naukowego (eksperci ds. dostępności i projektowania uniwersalnego) oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych a także pracownicy CUPT. Spotkanie służyło integracji i wymianie doświadczeń a także oswojeniu niepełnosprawności.

Spotkanie otworzyła Pani Joanna Lech – p.o. Centrum Unijnych Projektów Transportowych, która powitała uczestników. Następnie głos zabrał Pan Paweł Engel – Dyrektor Departamentu Analiz Transportowych w CUPT, który przedstawił ogólne potrzeby w zakresie dostępności. Podkreślił, iż temat dostępności transportu i obiektów użyteczności publicznej nie odnosi się tylko do osób z niepełnosprawnością ale dotyczy też wszystkich o ograniczonej możliwości poruszania się. Każdy z nas jest trochę niepełnosprawny - walizka, wózek z dzieckiem, wysokie obcasy czy małe dziecko skutecznie ograniczają możliwości poruszania się).

W pierwszej części spotkania przedstawione zostały dwie prezentacje wprowadzające. Pan Przemysław Herman – Zastępca Dyrektora Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego w Ministerstwie Inwestycji i Rozwoju w prezentacji pn. „*Realizacja Programu Dostępność Plus*” przedstawił informacje dotyczące polityki państwa na rzecz poprawy warunków życia osób z niepełnosprawnościami zwłaszcza w kontekście komponentu transportowego. Natomiast Pan dr hab. inż. Marcin Ślęzak - prof. ITS, Dyrektor Instytutu Transportu Samochodowego opowiedział o działaniach Centrum Usług Motoryzacyjnych ITS na rzecz osób z niepełnosprawnością. Instytut Transportu Samochodowego od wielu lat jest otwarty na środowisko motoryzacyjne osób z dysfunkcjami. Działanie to jest zgodne z misją Instytutu – prowadzeniem, koordynacją, upowszechnianiem badań naukowych oraz prac rozwojowych z zakresu transportu samochodowego oraz wypracowywaniem nowych rozwiązań technicznych, organizacyjnych i ekonomicznych w różnych dziedzinach, w tym przypadku bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego. Dzięki uprzejmości ITS w przerwie uczestnicy spotkania mieli możliwość obejrzenia aut z floty ITS dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Druga część spotkania rozpoczęła się od *Turnieju dostępności* poprowadzonego przez Pana Piotra Kowalskiego – Członka Zarządu Spółdzielni FADO, dzięki któremu uczestnicy mogli oswoić się z niepełnosprawnością a w ramach zorganizowanego quizu sprawdzić swoją wiedzę na temat języka migowego. Dla osób głuchych, język polski jest językiem obcym. Dlatego też bardzo ważne jest zapewnianie w instytucjach użytku publicznego wideotłumacza, który pozwoli na załatwienie spraw przez osoby głuche i niedosłyszące. Warto pamiętać, iż osoby głuche mają swoją tożsamość i kulturę tak jak naród polski.

Następnie odbyła się sesja pn. „*Kolej na dostępność kolei*”, która rozpoczęła się od prezentacji Pana dr hab. inż. arch. Marka Wysockiego, prof. nadzw. Politechniki Gdańskiej, Dyrektora Centrum Projektowania Uniwersalnego pn. „*Dworzec Gdynia Główna – prezentacja dobrych praktyk z poprzedniej perspektywy finansowej i wnioski na przyszłość*”. Prezentacja pokazała dobre praktyki z inwestycji zrealizowanej w poprzedniej perspektywie. Ponadto wskazała, że pełnej dostępności nie da się osiągnąć. Jest już kilka rozwiązań, które można byłoby zrobić inaczej.

W panelu zorganizowanym w ramach tej sesji oprócz Prof. Wysockiego udział wzięli:

- Pan Karol Kłosowski - Dyrektor Departamentu Przewozów Pasażerskich, Urząd Transportu Kolejowego,
- Pan Marcin Krogulec – Zastępca Dyrektora Biura Eksploatacji i Obsługi Pasażerskiej, PKP PLK S.A.

Eksperci w toku prezentacji i dyskusji panelowych zgodzili się, iż każdy pasażer powinien mieć te same warunki podróżowania. Warto zaznaczyć, iż powinniśmy myśleć o podróży nie tylko jako o pobytku w pociągu czy autobusie. Podróż zaczyna się już w domu wraz z podjęciem decyzji lub pojawieniem się okoliczności, z których wynika konieczność wyjścia z domu.

Odpowiedzią na takie potrzeby jest koncepcja uniwersalnego projektowania tj. strategiczne podejście do planowania i projektowania zarówno produktów, jak i odpowiedniego otoczenia, mające na celu promowanie społeczeństwa włączającego wszystkich obywateli oraz zapewniającego im pełną równość oraz możliwość uczestnictwa. Uniwersalne projektowanie to projektowanie produktów oraz otoczenia tak, aby były one dostępne dla wszystkich ludzi, w największym możliwym stopniu, bez potrzeby adaptacji. Niestety zdaniem eksperta ds. dostępności wciąż traktowane jest z dystansem i nie jest np. propagowane na uczelniach. W toku dyskusji wykazano, iż projektowanie uniwersalne nie jest łatwe w kontekście funkcjonujących przepisów architektonicznych, ochrony zabytków itp., a także różnych standardów umożliwiających różne interpretacje tych przepisów. Brak jest spójnego podejścia do projektowania przestrzeni publicznej. Zdaniem uczestników powinniśmy w prowadzonych działaniach i realizowanych projektach (m.in. transportowych) stawiać również na innowacyjność i tym samym wspomagać osoby z niepełnosprawnościami w ich dostosowywaniu się do rzeczywistości.

Sesja IV dotyczyła miejskiej polityki transportowej na rzecz osób z niepełnosprawnościami. W pierwszej części Pani Maria Perkuszevska – Naczelnik Wydziału w Departamencie Strategii Transportu w Ministerstwie Infrastruktury przedstawiła prezentację pn. *„Rola SUMP-ów w planowaniu zrównoważonych modeli zaspokajania potrzeb osób z ograniczoną mobilnością”*. Wskazała, czym są Plany Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (Sustainable Urban Mobility Plan – SUMP) i że powinny służyć również projektowaniu rozwiązań służących potrzebom transportowym osób z ograniczoną możliwością poruszania się.

Następnie Pan Bartłomiej Skrzyński – Dyrektor Biura Wrocław Bez Barrier, Rzecznik Prezydenta Wrocławia ds. Osób z niepełnosprawnością przedstawił informacje o działaniach Wrocławia w zakresie dostępności. Wrocław w przeciwieństwie do Gdyni wprowadził Wrocławskie Standardy Dostępności Przestrzeni Miejskich dopiero w tym roku ale plany działań obejmują kolejne lata. Uczestnicy spotkania mieli możliwość obejrzenia filmów na temat działań władz miasta na rzecz poprawy komfortu życia osób z niepełnosprawnościami.

Ostatnim punktem programu był panel dyskusyjny z udziałem następujących osób:

- dr Piotr Łysoń – Dyrektor Departamentu Badań Społecznych, Główny Urząd Statystyczny,
- Karol Kłosowski - Dyrektor Departamentu Przewozów Pasażerskich, Urząd Transportu Kolejowego,
- dr inż. arch. Joanna Borowczyk - Instytut Architektury i Urbanistyki, Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Politechnika Łódzka, Ekspert LAB 60+ ds. projektów międzypokoleniowych,
- Adam Piotr Zając - Wydział Zrównoważonej Mobilności, Zarząd Dróg Miejskich, Warszawa,
- dr Krzysztof Kurowski - Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich,

- dr hab. inż. arch. Bartosz Czarnecki - prof. nzw. Politechniki Białostockiej, Wydział Architektury,
- Piotr Czarnota - ekspert ds. transportu w European Disability Forum,
- Piotr Kowalski - Spółdzielnia Socjalna FADO.

W toku dyskusji eksperci zgodzili się, że tworzenie dostępności jest ustawicznym procesem. Nigdy nie można powiedzieć, że osiągnięto w tym zakresie pełny sukces, ponieważ zawsze można zrobić coś inaczej lub lepiej, opierając się na coraz nowszych rozwiązaniach technologicznych i organizacyjnych. Z drugiej strony nie można opierać się tylko na technologiach, bo jak wskazywano, rozwój społeczny nie zawsze nadąża za nowoczesnymi technologiami. Dochodzenie do możliwie pełnej dostępności wymaga współpracy z osobami z niepełnosprawnościami i organizacjami zajmującymi się profesjonalnie tym zagadnieniem.

Wskazywano również na fakt, iż dostępność jest prawem każdego człowieka a na razie w Polsce mówi się jedynie o prawie do dostępności. To powoduje, iż osoby z niepełnosprawnościami nie są widoczne w życiu codziennym. Instytucje publiczne muszą być konsekwentne w działaniach na rzecz dostępności. Powinno się zaprzestać myślenia sektorowego i wprowadzić jedno powszechne prawo do mobilności.

Konieczne jest stworzenie uwarunkowań technicznych i organizacyjnych ale również zwiększenie świadomości potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zwłaszcza w zakresie ich funkcjonowania w mniejszych miejscowościach. Polska jako kraj ma wiele do nadrobienia w wielu dziedzinach, również w kwestii zapewnienia dostępności transportu (m.in. kolejowego czy dalekobieżnego) dla wszystkich i na równych prawach. W European Disability Forum mówi się aktualnie o tzw. asystenturze multimodalnej na wszystkich etapach podróży. W Polsce nie jest to możliwe.

Realizując inwestycje nie można patrzeć przez pryzmat kosztów. Dostępność w dłuższej perspektywie kosztuje mniej niż ciągłe adaptacje czy konieczność płacenia zasiłków społecznych. Konieczne jest przezwyciężenie stereotypów i przyzwyczajęń dot. pracy. Osoby z niepełnosprawnościami stanowią dużą siłę roboczą, której w Polsce zaczyna coraz bardziej brakować. Tym bardziej podejmowane działania w niwelowaniu barier transportowych i architektonicznych są ważne.

Eksperti zgodzili się, iż prowadzone działania na rzecz dostępności znajdują się na dobrej ścieżce. Od wszystkich projektujących przestrzeń (a więc również od beneficjentów CUPT), zależy czy ścieżka przetrze się w drogę dobrej jakości.

Przeprowadzone spotkanie to jedno z działań CUPT, mające na celu zwiększenie społecznej świadomości w zakresie dostępności transportu dla osób o ograniczonej możliwości poruszania się zarówno wśród beneficjentów, jak też samych pracowników instytucji.

Centrum Unijnych Projektów Transportowych, jako instytucja wdrażająca programy z obszaru infrastruktury transportowej współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, stale podejmuje działania na rzecz systematycznej poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami i osób z ograniczonymi możliwościami poruszania się. Zadaniem CUPT oraz beneficjentów projektów wdrażanych przez CUPT jest prowadzenie działań w taki sposób, aby projekty realizowane z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Programu Operacyjnego Polska Wschodnia czy Instrumentu Finansowego „Łącząc Europę” były w maksymalnym stopniu użyteczne i funkcjonalne dla wszystkich grup społecznych. Prowadzone działania mają na celu również zwiększanie szans na samodzielne i niezależne funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób o szczególnych potrzebach.

